

Wyrok z dnia 25 maja 1995 r.

III ARN 25/94

Przewodniczący SSN: Walery Masewicz, Sędziowie SN: Adam Józefowicz (sprawozdawca), Janusz Łętowski, Teresa Romer, Walerian Sanetra,

Sąd Najwyższy, z udziałem Prokuratora Waldemara Grudzieckiego, po rozpoznaniu w dniu 25 maja 1995 r. sprawy ze skargi Wirginii B. na decyzję Kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych z dnia 9 lutego 1993 r. [...] w przedmiocie odmowy przyznania uprawnień kombatanckich, na skutek rewizji nadzwyczajnej Ministra Sprawiedliwości [...] od wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego-Ośrodek Zamiejscowy we Wrocławiu z dnia 15 października 1993 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Naczelnemu Sądowi Administracyjnemu-Ośrodkowi Zamiejscowemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania.

U z a s a d n i e

Kierownik Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych decyzją z dnia 9 lutego 1993 r. [...] odmówił Wirginii B. przyznania uprawnień przewidzianych w ustawie z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz o niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. Nr 17, poz. 75 ze zm.). W uzasadnieniu decyzji Kierownik ww. Urzędu stwierdził, że powyższa ustawa ma zastosowanie do obywateli Państwa Polskiego. Z uprawnień kombatanckich korzystają również osoby represjonowane z przyczyn politycznych, narodowościowych i religijnych. Wnioskodawczyni wywieziona została ze wsi U., pow. S., położonej na Litwie w dniu 2 października 1951 r. do C., obwodu Tomskiego. Z uwagi na to, że wnioskodawczyni nie udowodniła obywatelstwa polskiego - zdaniem Kierownika ww. Urzędu - nie można uwzględnić jej wniosku o przyznanie uprawnień przewidzianych ww. ustawą.

Po rozpoznaniu skargi Wirginii B. Naczelny Sąd Administracyjny-Ośrodek Zamiejscowy we Wrocławiu wyrokiem z dnia 15 października 1993 r. w sprawie [...] oddalił skargę na powyższą decyzję z dnia 9 lutego 1993 r., uznając, że przeprowadzone postępowanie i stanowisko organu administracyjnego nie narusza prawa.

Powołując się na preambułę do cyt. wyżej ustawy, Sąd Administracyjny stwierdził, że brak było podstaw do przyznania skarżącej uprawnień na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 3 lit. b powołanej ustawy, gdyż nie była ona w stanie wykazać, że w okresie podlegania represjom posiadała obywatelstwo polskie. Uzyskanie uprawnienia określonego w art. 4 ustawy - zdaniem Sądu Administracyjnego - jest uzależnione od posiadania obywatelstwa polskiego w dniu 1 września 1939 r. oraz zachowania jego ciągłości. Z zebranego materiału wynika, że skarżąca urodziła się 14 czerwca 1928 r. we wsi U. na terytorium Litwy w jej granicach do 1939 r. i jako obywatelka litewska zamieszkiwała tam do czasu wywiezienia jej z rodziną w 1951 r. do obwodu tomskiego. Okres, w którym dotknęły skarżącą i jej rodzinę represje wskazuje na to, że wiązały się one z przeprowadzoną wówczas w Litewskiej S.R.R. kolektywizacją, która obejmowała ludność Litwy niezależnie od narodowości. W tych okolicznościach brak jest przesłanek do przyznania skarżącej uprawnień, wynikających z ww. ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r.

Powyższy wyrok zaskarżył Minister Sprawiedliwości, zarzucając w rewizji nadzwyczajnej rażąco naruszenie art. 207 § 5 k.p.a. oraz art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. Nr 17, poz. 75 ze zm.). Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Naczelnemu Sądowi Administracyjnemu-Ośrodkowi Zamiejscowemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rewizja nadzwyczajna jest uzasadniona, gdyż zaskarżony wyrok rażąco narusza wskazane w niej przepisy prawa na skutek wadliwej ich wykładni przez Naczelny Sąd Administracyjny. Wykładnia ta jest niezgodna z normatywną treścią art. 21 ust. 1 ww. ustawy o kombatantach oraz o niektórych osobach będących ofiarami represji

wojennych i okresu powojennego. Powyższy przepis wyraźnie określa grupę osób, którym przysługują uprawnienia przewidziane w ustawie i wymienia wśród nich osoby, które uzyskają decyzję potwierdzającą działalność wymienioną w art. 1 ust. 2 lub art. 2 tej ustawy albo fakty, o których mowa w art. 4 ustawy.

W myśl tego ostatnio wymienionego artykułu, przepisy ustawy stosuje się również do osób, które podlegały represjom wojennym i okresu powojennego m.in. z przyczyn politycznych, religijnych i narodowościowych w więzieniach i łagrach ZSRR albo na przymusowych zesłaniach i deportacji w ZSRR. Przepis art. 21 ust. 1 omawianej ustawy stanowi, że uprawnienia określone w ustawie przysługują tym osobom, które posiadają obywatelstwo polskie lub posiadały je w okresie działalności kombatanckiej bądź w okresie podlegania represjom. W odniesieniu do osoby, która w okresie podlegania represjom wymienionym w ustawie nie posiadała obywatelstwa polskiego istotne znaczenie ma legitymowanie się takim obywatelstwem w okresie wystąpienia o przyznanie uprawnień. Wnioskodawczynie w okresie ubiegania się o przyznanie uprawnień wymienionych w ustawie posiadała obywatelstwo polskie. Z powyższego wynika, iż w sprawach administracyjnych w których przesłanką przyznania określonych uprawnień jest posiadanie obywatelstwa polskiego przez osobę narodowości polskiej, poddaną bezprawnym represjom z przyczyn politycznych, nie jest okolicznością wyłączającą przyznanie tych uprawnień ustalenie, że osoba ta nie posiadała obywatelstwa polskiego w czasie represjonowania (art. 21 ust. 1 omawianej ustawy). Dokonana przez NSA odmienna wykładnia przepisu art. 21 ust. 1 ustawy, ograniczająca jego zakres podmiotowy poprzez odwoływanie się do preambuły ustawy nie zawierającej treści normatywnej jest chybiona, skoro doprowadziła do wniosków oczywiście sprzecznych z wykładnią gramatyczną tego przepisu.

Z kolei wykładnia art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy dokonana przez Naczelny Sąd Administracyjny w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku w kwestii pojęcia represji z przyczyn politycznych okazuje się także nieprawidłowa. Z pojęcia tego Naczelny Sąd Administracyjny bezzasadnie wyłączył - represje (które dotknęły wnioskodawczynię i jej rodzinę), związane z przeprowadzoną na Litwie kolektywizacją rolnictwa, obejmującą deklaratywnie ludność niezależnie od narodowości; ale przede wszystkim w praktyce głównie osoby narodowości polskiej. W tej kwestii wypowiedział się już Sąd Najwyższy w swej uchwale z dnia 17 listopada 1994 r., III AZP 3/94 (OSNAPIUS

1995 Nr 14), w której stwierdził, że "osobę narodowości polskiej, deportowaną na Syberię w ramach tzw. "akcji rozkułaczania" z obszaru b. Litewskiej SRR, uważa się za podlegającą represjom z przyczyn politycznych w rozumieniu art. 4 ust. 1, pkt 3 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz o niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. Nr 27, poz. 75 ze zm.), jeżeli jest obywatelem polskim".

Sąd Najwyższy w składzie orzekającym w niniejszej sprawie podziela tę wykładnię przepisów powyższej ustawy. Podejmując uchwałę Sąd Najwyższy szczegółowo i wszechstronnie rozważył w jej uzasadnieniu wszystkie aspekty wiążące się z omawianymi zagadnieniami prawnymi, które są niezbędne do rozstrzygnięcia niniejszej sprawy toczącej się na skutek skargi, wniesionej przez Wirginię B. do Naczelnego Sądu Administracyjnego. W świetle rozważań, zawartych w motywach powyższej uchwały Sądu Najwyższego okazuje się, że zarzuty rewizji nadzwyczajnej są uzasadnione. W tej sytuacji Sąd Najwyższy uznał, że rewizja nadzwyczajna podlega uwzględnieniu, jak również zawarty w niej wniosek o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Naczelnemu Sądowi Administracyjnemu-Ośrodkowi Zamiejscowemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania, zasadności skargi i zgodności zaskarżonej decyzji administracyjnej z prawem.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy na zasadzie art. 422 § 2 k.p.c. w związku z art. 211 k.p.a. orzekł, jak w sentencji.

=====